№ 159 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 23 ՅՈՒԼԻՍԻ

1915

ՔԱՌԱՍՈՒՆՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 23 ՅՈՒԼԻՍԻ № 159

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի. ամսական 85 կոպ. Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.

Tiflis, Rédaction „Mschak“

Խմբագրատան տելեֆօն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.

Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».

TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 5 ՌՈՒԲԼԻ

Բաժանորդագրութիւնն ընդունվում է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած։ Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պէտք է վճարել՝ I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպէկ։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Աստղիկ և Լևոն Դանիէլեանները խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին՝ մօրաքրոջ-որդու, Պետրոգրադի պոլիտեխնիկումի ուսանող

ՊԵՏՐՈՍ ՍՄԲԱՏԵԱՆ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

վաղաժամ մահը, որ տեղի ունեցաւ Բորժոմում, յուլիսի 20-ին, երկարատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ։ Մարմնի տեղափոխութիւնը Թիֆլիսի կայարանից դէպի Վանքի մայր եկեղեցին յուլիսի 23-ի առ. ժամը 8-ին։ Թաղումը նոյն օրը, պատարագից յետոյ, Խօջիվանքի գերեզմանատանը։ 485. 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԵԿԵՂ. ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԵՒ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ

յայտնում է ի գիտութիւն հայ հասարակութեան, որ իր Որբանոցում (Մեծ-Ղարաքիլիսա) այլ ևս ազատ տեղ չը կայ և խնդիրներ չեն ընդունվում։

առ. 486. 1—1

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Երկու-երեք տարի առաջ ռուս ժուռնալիստ Օլգենինը, ճանապարհորդելով Թիւրքաց Հայաստան, բացագանչեց՝ «Անհետացող Հայաստան»։

Չարագուշակ այդ մարգարէութիւնը այսօր կատարուած իրողութիւն է։

Ճանապարհորդելով այս օրերս Թիւրքաց Հայաստանում, Վան-Մանազկերտի ուղղութեամբ, ականատես լինելով դէպքերին, շատ հաւատալի վկայութիւններ լսելով՝ այսօր այլևս ոչ մի կասկած չունենք, որ անհետացող Հայաստանը արդէն անհետացել է։

Հայաստանը ջնջված... Սոսկալի է արտասանել այս բառերը, բայց որքան և սոսկալի լինի, նա կատարուած իրողութիւն է։

Ռուսական քաջարի զօրքը, կառավարութիւնը, մեր հայ անձնուրաց կամաւորները ամեն միջոց գործ դրեցին, ամեն ջանք թափեցին՝ փրկել Թիւրքաց Հայաստանը ջնջումից, սակայն անկարելի եղաւ անհնարինը հնարաւոր դարձնել։

Դաշնակից մեծ պետութիւնները պաշտօնապէս ազդարարեցին թիւրքական կառավարութեան, որ հայերի կոտորածի համար պատասխանատու կը լինեն թիւրքական կառավարութեան բոլոր անդամները անհատապէս, բայց այդ ազդարարութիւնն էլ չօգնեց և ոչ մի ազդեցութիւն չը գործեց։

Թիւրքաց կառավարութիւնը, կատաղած՝ հայերի դէմ սրանց առ ռուսական զէնքը և զօրքը ցոյց տուած համակրութեան և աջակցութեան համար, պատրուակ բռնելով հայ կամաւորական շարքերի կազմակերպութիւնը, որոշեց վրէժխնդիր լինել և իրագործեց իր այդ որոշումը ամենասոսկալի կերպով։

Նախատեսելով, որ Թիւրքաց Հայաստանը պէտք է վերջ ի վերջոյ ընկնի ռուսական տիրապետութեան ներքոյ, շնորհիւ ռուս զօրքերի յաղթական ընթացքի, նա երկնեց ծրագիրը՝ տալ և թողնել Ռուսաստանին Հայաստանն առանց հայերի։

Եւ նա իրագործեց այդ ծրագիրը։ Նա բնաջինջ արաւ Հայաստանը իր հայ բնակիչներից։

Սա դառն, անողոք, մահասարսուռ իրականութիւն է, որի առաջ աչք խփել չենք կարող։

Ալաշկերտի ամբողջ հովիտը դեռ պատերազմից առաջ դատարկվել էր հայերից. այժմ էլ հայ բնակչութիւն չը կայ այդտեղ և չէ թոյլատրվում։ Բայազիդի, Դիադինի հովիտները, Աբաղայի դաշտը, ամբողջ Բագրևանդը ջնջված է հայութիւնից. մի մասը՝ տղամարդ աշխատող, արտադրող մասը՝ կոտորվել է. մնացել են միայն կանայք, երեխաներ, ծերեր, որոնք գաղթել են մեզ մօտ։ Մուշի դաշտի ամբողջ հայութիւնը, ինչպէս տեսանք երէկվայ հեռագրերից, նոյնպէս բնաջինջ է եղել. տղամարդիկ կոտորվել են, գիւղերը հրդեհի են մատնվել, իսկ զառամեալ ծերերը, պառաւ կանայք, որբեր, երեխաներ, հիւանդներ և հաշմանդամներ փախել են մեր կողմերը։ Ինչպէս տեսանք Էջմիածնից ստացված հեռագրերից և ռուս պաշտօնական անձանց զեկուցումներից Վեհ. Կաթողիկոսին, Լ..-ի, Կ..-փի, Մ..-ի, Պ..-ի, Ա..-ի, Ա..-ի, Ա..-ի, ուրեմն Վանի ծովի ամբողջ հիւսիսային և հիւսիս-արևմտեան մասերի հայութիւնը նոյնպէս ենթակայ է եղել կոտորածի, և նրա մնացորդները—միշտ պառաւ կանայք, որբեր, երեխաներ—լեզապատառ փախել են դէպի մեծ երկիրը։ Իսկ Վանի շրջանից հարիւրաւոր հայ գիւղեր կոտորածի էին մատնվել դեռ ռուսական զօրքերը Վան մտնելուց առաջ։

Վերջապէս Կիլիկիան, Զէյթունն էլ, որոնց վրա մենք դրել էինք մեր ազգային վերջին յոյսերը, դատարկված են հայ բնակիչներից, որոնց քշել են դէպի Միջագետքի կիզիչ և աւազոտ դաշտերը։

Սոսկալի է եղել Բիթլիսի կոտորածը։ Ռուսական զօրքը երբ մօտեցել է ծխացող և այրվող այդ քաղաքին, չէ կարողացել մտնել քաղաք՝ մորթոտված դիակների արձակած գարշահոտութեան պատճառով։

Թիւրքերը վարվում են հետևեալ սիստեմով. Երբ տեսնում են, որ ռուսական զօրքը մօտենում է որևէ մի շրջանի, քաղաքի, իսկ իրանք անկարող են դիմադրել, նրանք ուղարկում են շրջանի և քաղաքի մուսուլման ժողովուրդը երկրի խորքերը, ապա սկսում են կոտորել հայերին անխնայ՝ զօրքի ձեռքով՝ և հրդեհելով քաղաքը հեռանում են։ Այսպէս են վարվել Բիթլիսի, Մուշի շրջաններում և քաղաքներում։ Հայերի այն մասը, որ չեն կարողանում կոտորել, քշում են Միջագետք, գեղեցիկ կանանց, աղջիկներին իրանց հետ են տանում, իսկ մնացածներին՝ երեխաներին, պառաւներին, հիւանդներին անխնայ քշում են դէպի ռուսական սահմանները։

Այսպիսով, Հայաստանը դատարկվել է հայութիւնից և միայն նրա մի խղճուկ բեկորը, մնացորդը, մօտ 100,000 փախստականներ, փախչելով եկել ապաստանել են մեզ մօտ։

Այսուհետև մեր անելիքը շատ պարզ է. միակ հրամայողականը՝ փրկել սովամահից այն խեղճ բեկորները, այն 100,000 փախստականները, որոնք ապաստան են գտել մեզ մօտ։

Եւ այդ է յորդորում, այդ կոչն է անում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր նոր կոնդակով, Էջմիածնի Գլխ. Կարգադրիչ Յանձնաժողովը իր հեռագրերով։

Թող ամեն մի հայ այսօր միայն մի մտածմունք ունենայ. օգնել, օգնել իր լումայով, իր կարողութեամբ այդ թշուառ փախստականներին, դրամական օգնութիւն հասցնելով Էջմիածին, որի շուրջն են կենտրոնացել բոլոր փախստականները և որի շրջակայքում պէտք է տեղաւորեն նրանց։

Բոլոր հայկական հաստատութիւնները, բանկերը, դրամատէրերը, անհատները, որոնք կամենում են օգնել փախստականներին, պարտաւոր են անմիջապէս իրանց նուէրները հասցնել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, եթէ կամենում են որ օգնութիւնը լինի արագ և կտրուկ, կամ այն հաստատութիւններին, որոնք համերաշխ և միաբան են գործում Էջմիածնի Գլխաւոր Կարգադրիչ Յանձնաժողովի հետ ինչպէս օրինակ Նպաստամատոյցը, Երևանի կոմիտէտը։

Օ՜ն, հայեր, օգնեցէք անհետացած, ջնջված Հայաստանի թշուառ բեկորներին։

Հ. Առաքելեան

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԴԷՄ

—o—

ՀԱՅ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ՎԻՃԱԿԸ

(Մեփ. Թղթակցից)

—

(Հեռագրով)

Էջմիածին, 21 յուլիսի

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հրամանով, երէկ Գլխ. Կարգ. Յանձնաժողովը ուղարկեց Ռուսաստանի բոլոր հայկական Նպաստամատոյց յանձնաժողովներին, յայտնի դրամատէրերին, հայկական բանկերին հետևեալ հեռագիրը.

Կորպուսի հրամանատարը հեռագրում է Նորին Սրբութեան, թէ Կ..-ի, Լ..-ի, Մ..-ի, Պ..-ի շրջաններից մասսաներով փախչում են հայ փախստականներ, գլխաւորապէս կանայք, երեխայք, և խնդրում է ուղարկել մարդիկ՝ ցոյց տալու օգնութիւն անօթի և հիւծեալ փախստականներին, որոնք գտնվում են ծանր դրութեան մէջ։ Այսօր ստացվել է մի նոր հեռագիր, թէ յուլիսի 15-ին Բ... են հասել փախստականներ Մ..-ից, Ա..-ից, Ա..-ից, Ա..-ից և ուղղվում են դէպի Ի... և Է...։ Վերջին փախստականների թիւը մօտ 15,000 է։ Մուշի վիլայէթում գրեթէ բոլոր տղամարդիկ կոտորված են։ Երէկ գիշեր կայացաւ Էջմիածնի Գլխ. Կարգ. Յանձնաժողովի նիստը, որին ներկայ էին ներկայացուցիչներ Ի..-ից և Մ..-ից։ Փախստականների դրութիւնը սարսափելի է. առաջին խմբերն արդէն հասել են Իգդիր։ Գլխաւոր Յանձնաժողովի որոշմամբ ուղարկվում են Իգդիր—Արծափի ուղղութեամբ Էջմիածնից և Երևանից՝ ուսուցիչներ, ֆէլդշէրներ, սանիտարներ և փախստականներին օգնութիւն ցոյց տուող կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչները գլխաւորութեամբ Երևանի փոխ-առաջնորդ Խորէն եպիսկոպոսի՝ կազմակերպելու համար 10 անհրաժեշտ կէտերում սննդական կայարաններ։

Գլխ. Յանձնաժողովը թախանձագին խնդրում է անյապաղ օգնել դրամական նուէրներով՝ փրկելու համար կորստից մեր թշուառ փախստականներին։ Դրամները պէտք է ուղարկել Նորին Սրբութիւն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի անունով։ Նախագահ Յանձնաժողովի Բագրատ եպիսկոպոս։

* *

Թիֆլիսում այս հեռագիրը ուղղված է Հայ Նպաստ. Ընկ., Հ. Կենտ. Կոմիտէտին, Հայ Գիւղատնտ. և Տնայն. Ընկ., Առևտրական բանկին, Վաճառականների բանկին, Փոխադարձ Վարկի Ընկերութեան, Քաղաքային Կրէդիտային Ընկերութեան և վաճառականների աւագ Ա. Մելեանին։

* *

Ինչպէս հաղորդում են, Թիֆլիսի Փոխադարձ Վարկի Ընկերութիւնը ստանալով այս հեռագիրը, որոշել է անմիջապէս փոխադրել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին 5000 րուբլի։

Անշուշտ միւս բանկերն և հաստատութիւնները էլ կը հետևեն նրա օրինակին։

—

(Հեռագրով)

Էջմիածին, 21 յուլիսի

Պարիզից, Պօղոս փաշա Նուպարը հեռագրել է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, որ հայ կամաւորական խմբերի պէտքերի համար դնում է Նորին Վեհափառութեան տրամադրութեան ներքոյ դարձեալ 20,000 րուբլի։

(Հեռագրով)

Էջմիածին, 21 յուլիսի

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հետևեալ հեռագիրն է ուղարկել բոլոր թեմական առաջնորդներին.

Կորպուսի հրամանատարը հեռագրով հաղորդում է ինձ, որ

շրջաններից խմբերով փախչում են հայերը, գլխաւորապէս անպաշտպան կանայք և երեխաներ։ Մի այլ հեռագիր յայտնում է, թէ

ճեպընթաց փախչում են բազմահազար փախստականները դէպի Իգդիր։ Էջմիածինը ուղարկել է Խորէն եպիսկոպոսին և Արսէն վարդապետին՝ կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչներին՝ ֆէլդշէրների, ուսուցիչների հետ ցոյց տալու անհրաժեշտ օգնութիւն և կազմակերպելու սննդական կայաններ։ Հրամայում եմ ձեզ յորդորել ձեր թեմի բոլոր ունևոր անձանց, հաստատութիւնների ներկայացուցիչներին՝ ցոյց տալ օգնութիւն թշուառ փախստականներին։ Բոլոր նուէրները փոխադրել Էջմիածին։

ՌՈՒՍ-ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

22 յուլիսի

ԹԻՖԼԻՍ.—Պաշտօնական։ Կովկասեան զօրաբանակի շտաբի կողմից.

Յուլիսի 20-ին ամբողջ զօրաճակատի վրա տեղի էին ունենում ընդհարումներ մեր հետապահ զօրամասերի և թիւրքաց առաջապահ զօրամասերի միջև։

Ալաշկերտի ուղղութեամբ յետապահ զօրամասերի յամառ կռիւները շարունակվում են։

ՌՈՒՍԱՑ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

21 յուլիսի

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ.— Պաշտօնական։ Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Սև-ծովում մեր ականանաւերը խուզարկեցին Անատոլիայի ամբողջ ծովափը և ոչնչացրին աւելի քան 450 առագաստանաւ և 4 նաւակառուցման տախտակամած։

ԹԻՒՐՔԵՐԻ ԲԱՐԲԱՐՈՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ

—

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

20 յուլիսի

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ.—Կ. Պոլսում հայերի հալածանքը ընդունել է սիստեմատիկ ջնջման բնոյթ։ Աքսորումները, մահապատիժները և բանտարկութիւնը սովորական երևոյթ են դարձել։ Տեղի են ունենում մասսայական մահմեդականացման դէպքեր։

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

◆ Պնդում են, որ թիւրք-բուլղարական համաձայնութիւնը ստորագրվել է։

◆ «Р. У.»-ին հեռագրում են Օդեսսայից, որ պատերազմը Գալիպոլի թերակղզում ստանում է խրամատային բնոյթ։ Խրամատները խիստ ամրացված են։ Թիւրքերը գործադրում են խեղդող գազեր պարունակող ռումբեր։

◆ Աթէնքից հեռագրում են «Р. Сл.»-ին, որ՝ լուրերի համաձայն՝ ֆրանսիական մի սուզանաւ մտել է Կ. Պոլսի նաւահանգիստը և ականով պայթեցրել է Ղալաթիայի կամուրջի մի մասը։

◆ «Р. Сл.»-ին հեռագրում են, որ դաշնակից նաւատորմը Դեդէաղաչի հետ բոլոր հաղորդակցութիւնը կտրել է, այնպէս որ այլևս անկարելի է ցամաքի ճանապարհով ռազմամթերք փոխադրել Թիւրքիա։

◆ Լուրերի համաձայն, Կ. Պոլսում կախել են հայ պատգամաւոր Զոհրապին։

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

21 յուլիսի

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ. — Պաշտօնական։ Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Մեր հիդրօպլանները յարձակում գործեցին Վինդավայի մօտ կանգնած նաւի վրա և ստիպեցին նրան ափ ընկնել։ Նոյն հիդրօպլանները յարձակում գործեցին և ստիպեցին նահանջել թշնամու մի ցեպպելինի և երկու հիդրօպլանի, որոնցից մէկն ընկաւ։ Ռիգայի ուղղութեամբ մեր զօրքերը ետ քաշվեցին Էկաու գետի այս կողմը։ Պոնեվիժից դէպի արևելք յուլիսի 19-ին և 20-ին շարունակվեցին յամառ կռիւներ։

Կօվնօյից դէպի արևմուտք ընդհարումները սաստկացել են։

Նարեվի վրա թշնամին գործում էր յամառ յարձակումներ Շկվա ականքի(?) մօտ, ուր մեր խրամատները ձեռքից ձեռք են անցնում և գործը յաճախ հասնում է սուիններին։ Յամառ կռիւը շարունակվեց Նարեվի ձախ ափում Ռօժանից դէպի հիւսիս-արևելք, ուր թշնամու ամեն մի քայլ առաջանալը արժենում է ահագին կորուստներ և ջանքեր։ Ստորին Նարեվի և Վիսլայի ձախ ափի վրա յուլիսի 20-ին միայն հրացանաձգութիւն էր։

Վիսլան անցած գերմանական զօրամասերը յուլիսի 19-ի երեկոյեան չափազանց յամառ կռւից յետոյ ձեռք ձգեցին Մացիէվիցէից դէպի հիւսիս գտնվող մեծ անտառի մի մասը և տարածվեցին աւելի մեծ տարածութեան վրա։

Վիսլայի և Բուգի միջև թշնամին յարձակումներ էր գործում Կուրօվ աւանի շրջանում և Լիւբլինից դէպի հիւսիս, ուր վանվեց մեզանից իր համար խոշոր կորուստներով։ Թշնամուն աջողվեց մի փոքր առաջանալ Սվինկա գետի ստորին հոսանքում։

Բուգի, Ոսկելիպայի և Դնեստրի վրա փոփոխութիւն չը կայ։

Դնեստրի և Բուգի միջև վանվեց թշնամու թոյլ յարձակումը։

ՖՐԱՆՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆԳԼՕ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

21 յուլիսի

ՊԱՐԻԶ. — Պաշտօնական հաղորդագրութիւն ցերեկվայ ժամը 3-ից.

«Արտուայում և Սուշէի շրջանում գիշերվայ ընթացքում տեղի էին ունենում տաք կռիւներ ձեռքի ռումբերով։ Կեննիվեր(?) սարահարթում և Էն գետի հովտում բաւական կատաղի թնդանօթային կռիւներ են։ Սուասոնը ենթարկվեց ռմբակոծութեան։ Արգոննում կռիւը շարունակվեց նաև գիշերը։ Գերմանացիք գործեցին մի քանի յարձակում, բայց ոչ մի աջողութիւն չունեցան։ Էպարժում տեղի է ունենում բաւական եռանդուն ռմբակոծութիւն։ Վօգեզներում թշնամին յարձակում գործեց մեր դիրքերի դէմ Լէնժի մօտ և երեք յարձակում էլ Բարենկօփի դիրքի դէմ. այդ կատաղի յարձակումները մենք վանեցինք»։

ԱՒՍՏՐՕ-ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

21 յուլիսի

ՀՌՈՄ.— Գլխաւոր բանակը յայտնում է. Մեր հիդրօպլանները յուլիսի 18-ի երեկոյեան նոր արշաւանք գործեցին դէպի Ռիվա, նետելով աջողութեամբ մի քանի ռումբ և ազատվելով թշնամու ուժեղ հրացանաձգութիւնից։

Մեր ծանր թնդանօթները աջողութեամբ

[illegible]

ՄՈՒԻՎԱՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

21 յուլիսի

ԼՈՆԴՈՆ.— [illegible]

[illegible]

ՀԱՄԱԵՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

21 յուլիսի

ՍՕՖԻԱ.— [illegible]

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

◆ «Բ. Ст.»-ին հեռագրում են Լոնդոնից, [illegible]

◆ «Բ. Ст.»-ին հեռագրում են Լոնդոնից. «Times»-ը գրում է. [illegible] մեծ չափով։ Ֆրանսիան և Ռուսաստանը, որոնք տուեցին մեծ զոհեր, նայելու են մեզ և այդ անելու են ոչ ի զուր տեղը։

◆ Հոլլանդական նաւատորմին հրամայված է պատրաստ լինել։

◆ Ցուստանը փոխառութիւն է կնքել Գերմանիայում։

◆ Ռումինիայում կայացել է կարեւոր պաշտօնական խորհրդակցութիւն այն մասին, թէ ինչ դիրք բռնէ Ռումինիան։ Երբեակ համաձայնութեան հետ Ռումինիայի բանակ-

ցութիւններն ընդհատվել են։ Նրա հանդէս գալը յօգուտ համաձայնութեան դառնում է կասկածելի։

◆ Զինուորական մասնագէտները, հիմնվելով գերմանացիների կորուստների թւի վրայ, յայտնում են, թէ աշնանը աջողութիւնը կանցնէ դաշնակիցների կողմը։

◆ «Р. Сл.»-ին հեռագրում են, որ Վարշավայի վրա ուրբաթ օր երևացին գերմանական 4 աէրօպլան և ձգեցին 35 ռումբ։ 3 հոգի սպանվեցին, 4-ը մեռան վէրքից, իսկ 13 հոգի էլ վիրաւորվեցին։ Աէրօպլաններից մէկը խորտակվեց։

ԻՆՉՈ՞Ւ ԵՆՔ ՑԱՆԿԱՆՈՒՄ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

(Քննական խոհեր պատերազմի տարեդարձի առիթով)

II

Ինչու ենք ցանկանում Գերմանիայի պարտութիւնը։

Այս քննական հարցը կարելի է դնել ու պատասխանել մի քանի կողմերից, ենելով միշտ միևնոյն հիմնական տեսակէտից։

Պատասխանենք այդ հարցին ամենից առաջ իբր նեղ ծաւալի մէջ, հայկական մակարդակի վրա. նայենք հարցին նախ իբրև հայ իրականութեան անդամ։

Հարցը այդ կողմից այնքան պարզ է, որ թւում է աւելորդ ամեն մի բացատրութիւն։ Բայց երևակայեցէք, որ այդ կէտում անգամ պակաս չեն ճակատագրական շեղումները։

Գերմանիայի պարտութեամբ պայմանաւորված է նաև Թիւրքիայի պարտութիւնը և ընդհակառակը։ Այդ դրութիւնը հիմնական է և անվիճելի։ Որքան անթերի, արմատական լինի Թիւրքիայի պարտութիւնը, այնքան աւելի մեծ շանսեր ունեն ազատագրվելու դարաւոր բռնակալութեան լծի տակ հեծող ժողովրդական հատուածները։ Մանաւանդ նրանք, որոնց բնակավայրը իրերի բերմունքով թատերաբեմ է դարձել պատերազմի, առել է՝ նրանց քաղաքական ճակատագրի տնօրինումը քննութեան առնվող հարցերից մէկը պիտի կազմէ անհրաժեշտօրէն յետագայ բանակցութիւնների ժամանակ։ Յաղթող կողմը՝ քառեակ համաձայնութիւնը—Եւրոպայի վեց մեծ պետութիւններից չորսը—հուսաքական արտաշունչով և շահերի հաւասարակշռութեան շրջանակներում կը լուծեն արևելեան հարցի այս կամ այն առկախ մասնիկը (ներկայ դէպքում հայկական հարցը) շատ աւելի նպաստաւոր կերպով, քան եթէ յաղթողը լինի մի հատիկ պետութիւն՝ Գերմանիան՝ իր վասալական Թիւրքիայի հետ միասին։

Օսմանեան պետութեան չը կայ փրկութիւն, եթէ նոյնիսկ յաղթողը լինի նրա հզօր պատրօնը։ Նա պիտի դառնայ մի խղճուկ, հլու հնազանդ, անխնայ շահագործութեան ենթակայ գաղութ Գերմանիայի ձեռքին։ Ասացէք, կարող էք երևակայել մի աւելի վատթարագոյն վիճակ Թիւրքահայ ժողովրդի, քան այն, որ Թիւրքիայի տիրապետութեանը Փոքր - Ասիայում աւելանայ Գերմանիայի տիրապետութիւնը։ Ի՞նչ էր Թիւրք պետութիւնը իր «քաղաքացիների» համար. ոչ այլ ինչ, եթէ դարատեւ և անընդմէջ բնաջնջումների ֆիզիկական դահիճ։ Ի՞նչ էր պրուս-գերմանական պետութիւնը իր «հաւասարազօր» լեհ քաղաքացիների համար (իմա լեհութիւնը). ոչ այլ ինչ, բայց եթէ դրագունական ճնշումների ազգային-կուլտուրական դահիճ։

Այժմ ասացէք, ծվ է այն խենթ հայը, որ ուզենայ Հայաստանում պահպանել ֆիզիկական դահճի սուվերենիտեսը և աւելացնել դրան ազգային-կուլտուրական դահճի տիրապետութիւնը։ Թիւրքիան՝ կամայապետական բռնակալութիւն է ասիական տիպի. Գերմանիան՝ իւնկեր-ֆէօդալական-կապիտալիստական պետութիւն է եւրոպական բէակցիայի։ Մեր խորին համոզմունքով՝ այդ երկու տիպի րէակցիոն րէժիմների միաձոյլ տիրապետութիւնը Թիւրքիայում՝ կը դառնայ ամենամեծ չարիքն ու դժբաղդութիւնը ոչ միայն հայ ժողովրդի, այլև առ հասարակ համաթիւրքական բովանդակ ազգաբնակութեան համար։

Գերմանիան այն պետութիւնն է, որ առաջ, տասնեակ տարիներ շարունակ, լռելայն, գուցէ և գաղտնի խրախուսանքով տանում էր Աբդիւլ-Համիդի անլուր բնաջնջումների քաղաքականութիւնը։ Իսկ այժմ, Թիւրքահայերի գոյութեան գերագոյն ճգնաժամին, նոյն Գերմանիայի օֆիցերների ներկայութեամբ, գուցէ և անմիջական մասնակցութեամբ և Վիլհէլմ II-ի անունով, կատարեալ սպանդանոցներ են դարձել հայ քաղաքներն ու գիւղերը՝ Էնվէրների արնախում գազանների ձեռքով։ «Մեծ Մարդասպանի» հին, բայց թերի մնացած լոզունգը՝ «Հայաստանը առանց հայերի»՝ բոլոր ջանքերով լրացնում են այժմ թիւրքական և գերմանական անուագ գամփռները՝ Էնվէրի և Ֆոն-Սանդէրսի գլխաւորութեամբ։

Ոչ. թող տապալվեն մեզ համար հաւասարապէս ատելի դարձած պաշտօնական Գերմանիան և Թիւրքիան։ Իսկ Թիւրքահայ ժողովուրդը, որպէս մեծ ողբերգութեան դըժբաղդ զոհերից մէկը, որպէս Բէլգիան ու Լեհաստանը, թող ազատագրվի սարսափներից աշխարհից։

Մեզ հետաքրքրողը ներկայ դէպքում հայկական հարցի լուծման եղանակը չէ, այլ հարցի դրական լուծումը առ հասարակ։ Իսկ դրական լուծում՝ իր ապահով հետևանքներով՝ կարող է լինել միայն այն ժամանակ, եթէ Թիւրքահայ տարրը վերջնականապէս ազատագրվի օսմանեան տիրապետութիւնից՝ իր իրաւական և փաստական իմաստով վերցրած։ Բայց այդպիսի ազատագրութեան ամենամեծ նախապայմանը, ինչպէս մենք ասացինք, կազմում է Գերմանիայի կատարեալ պարտութիւնը։

B. Lucifer

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԿՈՆԴԱԿԸ

Գէորգ ծառայ Յիսուսի Քրիստոսի եւ անհասանելի կամօքն Աստուծոյ Եպիսկոպոսապետ եւ Կաթուղիկոս Ամենայն Հայոց, ծայրագոյն Պատրիարք Համազգական Նախամեծար Աթոռոյ Արարատեան Առաքելական Մայր Եկեղեցւոյ սրբոյ կաթուղիկէ Էջմիածնի։

Բարեջան անդամոց Գլխ. Կարգ. Ցանձնաժողովոյ Եղբայրական Օգնութեան Էջմիածնի Ներկայացուցչաց Ցանձնաժողովոյ Մ. Աթոռոյս... հայրապետական օրհնութիւն և սէր Մայր Աթոռոյս սրբոյ եղջօրէ և օրհնութիւն հայրապետական։

Սոսկալի փորձութիւնք և արհաւիրք մեծամեծք կուտակեցան ի վերայ Հայաստանի և ազգիս հայոց։ Հրոսակախումբք թշնամեաց կատաղաբար ասպատակեցին և կործանեցին զշէն գիւղօրայս և զքաղաքս հայոց, զամենայն ինչ սրոյ և հրոյ ճարակ առնելով. անգթաբար կոտորեն և խողխողեն զանզէն և զանօգնական զաւակունս Մեր, սրբաբաղձելով զազգային-կրօնական և զընտանեկան սրբութիւնս հայոց։

Իսկ ի վերջին աւուրս հաստատապէս տեղեկացաք, զի ըստ կարգադրութեան Թիւրք կառավարութեան, ի ձեռն յատուկ յանձնաժողովոց, ամենայն բռնութեամբ տարագիր լինին հազարաւոր ընտանիք հայոց ի հայրենեաց իւրեանց ի հեռաւոր և յանապահով վայրս, իսկ զկալուածս և զստացուածս նոցա բռնաբար գրաւեն։ Հոգեկան տանջանօք տեսանեմք, զի բազմաթիւ եկեղեցիք և վանօրայք հայոց, պատմական յիշատակարանք և դպրոցք մեր աւերեալ և հրկիզեալ եղեն ի ձեռաց անօրէն թշնամեաց։ Եւ այսօր բիւրաւոր որբք և այրիք, անօգնական կանայք և մանկունք հայոց, հիւանդք և քաղցեալք ի յուսահատ վիճակի գոլով յաւիտենից [illegible] հայրենեաց՝ ի Հայաստան աշխարհէ առ ամենայն գիտակից ազգայինս մեր և առ բարեսէր անձինս, ցուցադրելով զբարոյական և զնիւթական վէրս իւրեանց։ Դժբաղդ զաւակունք Մեր, որոշմամբ Թիւրք կառավարութեան զրկեալք յամենայն ընչից և ի ստացուածոց իւրեանց, մինչ իսկ յիւրաւանց գոյութեան, խնդրեն և աղերսեն փութով հասանել յօգնութիւն և փրկել զնոսա ի ձեռաց տանջանաց և մահու։

Զայսպիսի դառնաղէտ հանգամանս առաջի աչաց ունելով, ի լրումն հայրապետական կոնդակաց Մերոց ի 28 դեկտ. անցելոյ 1914 ամի ընդ համարաւ 1990 և ի 21 մարտի տարւոյս ընդ համարաւ 462, այսու կոնդակաւս յանձնարարեմք ձեզ՝ անդամոց Գլխ. Կարգադիր Ցանձնաժողովոյ՝ շարունակել ամենայն եռանդեամբ և անձնուիրութեամբ զմարդասէր գործունէութիւն Ցանձնաժողովոյդ, որ ընդ անմիջական հսկողութեամբ և հովանաւորութեամբ Մերով, արդարացուցանելով զվստահութիւն և զյոյս Մեր և ամենայն ընտրողաց ձերոց։ Պատուէր տամք ձեզ, որդեակք սիրելիք, որպէս ցարդ՝ նոյնպէս և յետ այսորիկ, բանալ ի քաղաքս և ի կենտրոնական վայրս Հայաստանի զհիւանդանոցս և զբուժարանս, կազմակերպելով զբժշկական-առողջապահական օգնութիւնս, հիմնել զանդղական կայանս վասն կերակրելոյ զփախստական-գաղթականս, զծերանոցս և զաղքատանոցս, կազմակերպել յամենայն տեղիս Հայաստանի զգործ եղբայրական օգնութեան ի ձեռն տեղական յանձնաժողովոց և կարող ներկայացուցչաց, վերադարձուցանել զգաղթական-փախստականս ի հայրենիս իւրեանց ի դէպս ապահովութեան, վերանորոգելով անդ զգիւղօրայս և զքայքայեալ տնտեսութիւնս նոցա։

Յուսամք, զի Գլխաւոր Ցանձնաժողովդ, որպէս ղեկավար մարմին, ժողովելով զամենայն տեղեկութիւնս և սատարելով յամենայն Ցանձնաժողովոց և ի կազմակերպութեանց զտեղեկագիրս և զառաջարկութիւնս, միաւորեսցէ զգործունէութիւնս ամենայն կողմանց յօգուտ ժողովրդեան մերոյ։

Լիայոյս եմք և հաւատամք, զի հոգևոր և սիրելի որդիք Մեր, որպէս ցարդ, նոյնպէս և յետ այսորիկ, ի նկատ առեալ զանչափ պահանջս և զբազմադիմի կարիս հայոց Վասպուրականի, Մանազկերտի, Ալաշկերտի, Բասէնի, Բաղէշի, Տարօնոյ և այլ վայրեաց Հայաստանի, օգնեսցեն լիառատ նուիրատուութեամբ իւրեանց յօգուտ և ի սփոփումն տարաբաղդ և բազմաչարչար որդւոց Մերոց, որք այսօր ի դժնդակին պայմանս անցուցանեն զաւուրս իւրեանց։

Օրհնեմք զձեզ, մաղթելով ի Տեառնէ կար և զօրութիւն վասն ի կատար ածելոյ ամենայն սրբութեամբ զբարոյական և զազգային պարտիս ձեր։

ԳԷՈՐԳ Ե. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ի 10 յուլիսի 1915 ամի.
ըստ տումարիս ՌՅԿԴ
ի Հայրապետութեան Մերում Դ. ամի
յԱրարատեան Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնի.
ի Վաղարշապատ
Թ. 1169.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

Պետրօգրադ, 19 յուլիսի

Նախագահի ճառից յետոյ խօսում են Խւոստովը, իշխան Գոլիցին-Մուրավլինը, Նէյդգարդը, Պօկրովսկին, Գրիմմը, Միլլեր-Զակոմէլսկին, Տիմիրեազէվը, Վէյլիկօպօլսկին, բարօն Ֆօն-Գիլբասոն և ֆօն Կաուֆմանը։

Նէյդգարդը մատնանշում է, որ մեր եղբայր լեհերի նիւթական միասնիքը կրկնապատկվեցին մօրալ աղէտով, որովհետև նրանց եղբայրները սուրված էին կռւել մեր թըշնամիների շարքերում։ Այժմ արդէն նրանց սրտերը սառչում են, տեսնելով որ պրուսացին իր թաթը մեկնել է դէպի Վարշավան. «Արիացէք, լեհեր,—բացագանչում է հռետորը,—ձեր եռեւը կանգնած է ձեր քոյր Ռուսաստանը, նա ձեզ չի մոռանայ։ Կը գայ ժամանակ, երբ օդակ կը կազմվի աւարտուէր շուրջը։ Չէ թուլացել Ռուսաստանի ուժը, օրհնեցիր Ցար, Քո ժողովուրդը քեզ հետ է»։

Վէլիկօպօլսկին մատնանշում է, որ լեհական Թագաւորութեան ներկայացուցիչները ներկայումս նստած են Պետական Խորհրդում վշտով համակված։ Անձաւ պատերազմի տարին։ Մեր քաղաքները աւերված են, գիւղերը մոխիր դարձած, թշնամին մեր մայրաքաղաքի դռների մօտ։ Տանը փորձութեան պատական այս ժամին, լեհերը յայտնում են, որ պատերազմի սկզբից նրանց ընտրած ճանապարհը կախված չէ պատերազմական դէպքերի ընթացքից։ Նրանք առանց տատանման մնում են այդ ճանապարհի վրա և կը կատարեն իրենց պարտքը մինչև վերջ՝ անյողդողդ ապաւինելով Աստուծոյ նախախնամութեանը։ Լեհերը շնորհակալութեամբ ակնկալում են իրականացած տեսնել Կայսրի մեծ խօսքերը և Գերագոյն Զօրահրամանատարի կոչը։ Ցասով և լիալի վստահութեամբ ընդունում ենք Մեծն Ռուսաստանի եղբայրաբար մեզ մեկնած ձեռքը, բաւն կերպով ողջունելով հաշտութեան բոլոր նշանները։ Մինիստրների խորհրդի նախագահի խօսքերը խոր արձագանք են գտնում մեր սրտերում։ Մենք չափազանց զգացված ենք Պետական Խորհրդի մեր աշխատակիցների խօսքերից և կողջունենք կառավարութեան ամեն մի ձեռ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՄԱՐԱՆՈՑՈՒՄ

(Սկրավէպ)

I

Ճճուղու վրա, հէնց այն տեղում, ուր կամուրջն էր և որից յետոյ ճանապարհը սկսում էր զիգզագներով դէպի վեր բարձրանալ, միայնակ ընկած էր այդ փոքրիկ երկյարկանի տնակը։

Մենակ նա թառել էր ձորի գլխին ու նայում էր անտառապատ լեռներին, որոնք ամեն կողմից շրջապատել էին նրան։ Ձորի մէջ գիշեր ու ցերեկ թաւալվում էր գետակը, նոյն անվերջ միօրինակ հէքիաթը բերնին։

Գիւղից հեռու ընկած այդ տնակը վաղուց էր որ անմարդաբնակ էր։

Տէրերը, կարծես ձանձրանալով այդ մենակութիւնից, թողել էին ու անցել գիւղամէջ, տան պահապան թողնելով ծերացած, մազերը թափթփված քոսոտ գամփռը, որը ծոյլ-ծոյլ տանից տեղից շարժվելու, երբ մէկը անց էր կենում տան մօտով, բարձրացնում էր գլուխը, հաչոցի նման մի բան էր դուրս գալիս նրա ծեր կրծքից, և, պարտքը կատարած համարելով, խկոյն էլի գլուխը դնում էր թաթերի վրա, փակում աչքերը և կարծես երազում իր հին անցած ջահէլութեան երջանիկ օրերը. երբ թէև շղթան սեղմում էր վիզը, բայց կերը չէր պակասում։ Իր տնակը այնպէս խախտ չէր և պաշտպանում էր նրան ցրտից ու արևից։

Նա արդէն հաշտվել էր իր վիճակի հետ և լուռ տանում էր քաղց, ցուրտ, տապ...

Մի բան, որի հետ նա չը կարողացաւ հաշտվել, այդ ճանճերն էին, ձանձրացնող, զզուելի։ Նրանք նստում էին նրա ճպռոտ աչքերին, մտնում էին նրա կիսաբաց անատամ բերանը։ Նա, պատժելու համար այդ յանդուգն, յամառ թևաւորներին, կամ թաթով էր խփում կամ բերանով աշխատում որսալ։

Վզից կապված շղթան, որը արգելք էր լինում նրան մի քանի քայլ աւելի անելու, այժմ չը կայ...

Բայց տարիների սովորութիւնը վարժեցրել էր նրան միշտ իր բնի շուրջը պտտել, և շատ քիչ էր պատահում, որ նա հեռանար այդ տեղից։ Երբեմն, երբ ծարաւը շատ էր նեղում, նա թոյլ ոտները քարշ տալով՝ իջնում էր գետափը՝ ջուր խմելու։

Երբեմն պատահում էր, որ մոռանում էին կերակուր բերել, ու նա, սովից ստիպված, բերանում մնացած մի քանի ատամներով խոտ էր ծամծմում մի ողորմելի, խեղճ արտայայտութիւն դէմքին։

Չորս օր է, ինչ այդ թշուառ կենդանին, այդ խեղճ փայտէ տնակը՝ մի քիչ կեանք են ստացել։

Չորրորդ օրն է, ինչ Վահան Սարիկեանը և Սուրէն Խաչիկեանը բնակութիւն են հաստատել, մարդկանցից հեռու, բնութեան այդ սքանչելի վայրում։

Դեռ արևածագից առաջ, Սուրէն Խաչիկեանը վեր էր կացել, դէպի ձորը կախված պատշգամբից նայում էր հեռուն, մի երջանիկ ժպիտ շրթունքներին։ Նրա առաջ ընկած էր մի տետր, որի վրա մի քանի տող գրել-ջնջել էր ու այլևս անկարող մի տող աւելացնելու, որ ստիպված չը լինէր ջնջելու, ընկել էր մի քաղցր ինքնամոռացութեան մէջ։

Հազիւ 26 տարեկան, մի նեարդային տղայ էր։ Գլուխը անհամաչափ մեծ, մարմինը նիհար, դէմքը գունատ, աչքերը միշտ կիսախուփ, երազուն։ Երբէք այդպէս լաւ չէր զգացել իրան։ Նա միշտ երազել էր մարդկանցից հեռու մի այդպիսի անկիւն, շրջապատված գեղեցիկ տեսարաններով, ուր ամեն ինչ շոյում է նրա գեղասէր հոգին։ Բժիշկների խորհրդով նա հեռացաւ քաղաքից. չորս օր է, ինչ այստեղ է և իրան բաւլորովին թարմացած է զգում և արդէն ձեռնարկել է վերջացնելու իր կիսատ մնացած պօէմը։

Ուրիշ շատ բաներ կային գլխում, որոնք մէկ-մէկ՝ մշուշով փաթաթված՝ դուրս էին գալիս իրանց գերեզմաններից։

Նրան թւում էր, որ այս ամառ ապարդիւն չի անց կացնի և շատ, շատ կաշխատի։

Միանգամայն տարբեր մարդ էր Վահան Սարիկեանը, որ դեռ հանգիստ քնած էր սենեակում։

Որքան Սուրէնը խուսափում էր մարդկանցից, մանաւանդ կանանց հասարակութիւնից, այնքան աւելի Վահան Սարիկեանը հաճոյք էր զգում կեանքից խլել այն, ինչ կարող էր։

Որքան Սուրէնը փոքր էր, թուլակազմ, այնքան Վահանը մեծ էր, առողջ ու գեղեցիկ։ Մէկը ծայրայեղ յոռետես, միւսը չափից աւելի լաւատես, մէկի համար կեանքը ծանր բեռ էր, միւսի համար կատակ։

Դրանք դեռ ուսումնարաններում եղած ժամանակ ճանաչում էին իրար. թէև Վահանը երկու դասարանով բարձր էր Սուրէնից, բայց մի ինչ-որ համակրանք էր տածում դէպի այդ լռակեաց տղան, որը երբ տաքանում էր, ուղղակի անճանաչելի էր դառնում։

Երբեմն օրերով չէին խօսում իրար հետ. աւելի ճիշդ կը լինէր ասել, որ Սուրէնը չէր պատասխանում ընկերոջ՝ ոչ հարցերին, ոչ կատակներին ու քթի տակ ինչ-որ մի եղանակ մռմռալով գլուխը կախ՝ անց ու դարձ էր անում ու անվերջ ծխում։

Վահանը սովորել էր նրա տարօրինակութիւններին մտների արանքից նայել, չը տեսնելու տալ։ Երբեմն նոյն իսկ նրան դուր էին գալիս, զուարճութիւն էին պատճառում այդ մեծ երեխայի քմահաճոյքները, որոնք երբեմն հասնում էին անքաղաքավարութեան և հազիւ թէ մի ուրիշը նրա տեղ կերկար համբերէր։

Նրանք նման չէին իրար, կռւում, հաշտվում էին միմեանց, բայց անկեղծ սիրում էին իրար։

Սուրէնը մի քանի անգամ ձայն էր տուել քնած ընկերոջը, որը ծոյլ-ծոյլ դարձել էր միւս կողքի վրա ու նորից քնել։

Սուրէնը երևի երկար կը մնար այդ դրութեան մէջ, աչքերը յառած կանաչ սարերին, եթէ չը սթափվէր, զգալով մի սառնութիւն իր ձեռքերի վրա։ Նա ցնցվեց, ետ նայեց։ Վախեցած գամփռը մի քանի քայլ օրօրվելով՝ ետ ետ գնաց, բայց էլի սիրտ անելով կանգնեց ու սկսեց թոյլ թոյլ շարժել պոչը...

— Ա՛, դու ե՞ս... անպիտան քաւթառ։ Վախեցրիր... քաղցած ես հա՞...

Շունը մի քայլ աւելի մօտ եկաւ և դողալով աչքերը ձգեց ուղիղ Սուրէնի աչքերին։

— Սպասիր, ես իսկոյն քեզ հաց կը տամ։

Նա ներս մտաւ սենեակ և՝ տեսնելով Վահանին դեռ քնած՝ բարկացած մօտ գնաց, վերմակի մի ծայրից բռնած՝ մի կողմ նետեց։

— Չը կշտացա՞ր։

— Ժամը քանի՞ն է,—յօրանջելով քըրթմնջաց Վահանը ու, նստելով տեղը, ձեռքով ետ տարաւ ճակատին թափված մազերը։

— Կէսօր է դառել. վեր կաց։

— Թէյը պատրա՞ստ է։

— Ոչ։ վեր կաց։

Նա վառեց «Պրիմուսը», ջուր դրեց վրան, ինքը սկսեց պատշգամբում թէյի համար պատրաստութիւն տեսնել։ Շանը մի կտոր հաց նետեց, որը առաւ պատառը և քարշ տալով իջաւ բակը, որ այնտեղ հանգիստ վայելէ իր նախաճաշը։

Մի քիչ անց՝ Վահանը կիսահագնված, սրբիչը ուսին դուրս եկաւ, մի վայրկեան լուռ նայեց Սուրէնին, որը ձևացրեց, թէ չէ նկատում նրա ներկայութիւնը և գլուխը կախ իր գործին է։

— Դու կին պիտի ծնված լինէիր,—ժըպտալով ասաց Վահանը,—տեսնելով նրա թէյի պատրաստութիւնները։

— Գնա լուացվիր, սրախօսութիւնների ժամանակը չէ։

— Իսկոյն, իսկոյն...

Այդպէս կիսահագնված նա իջաւ գետափ ու մի քիչ անց, թարմ ու զուարթ, կիսաձայն երգելով ու սանրելով մազերը, բարձրացաւ պատշգամբ, սենեակից բերեց հայելին, նստեց սեղանի մօտ, շարունակելով երգել և սանրվել։

— Պէտք է ածիլվել,—դիտելով հայելու մէջ՝ ասաց նա, չը հեռացնելով աչքերը հայելուց։

— Երէկ էր որ ածիլվեցիր...

— Ամեն օր պիտի ածիլվել։

— Անտանելի սկզբունքներ... Վախենում ե՞ս չը հաւանե՞ն։

— Ո՛չ, չեմ վախենում։

— Չափազանց ինքնահաւան ես ու մեծամիտ։

— Կանայք են մեղաւոր։

— Ա...

Նա մի բաժակ թէյ դրեց նրա առաջ և էլ չուզեց շարունակել սկսած խօսակցութիւնը։

— Քանի՞ օր է, ինչ այստեղ ենք,—մի փոքր լռութիւնից յետոյ հարցրեց Վահանը։

— Չորս։

— Ցիմարի պէս ես էլ քո խելքին ընկայ։ Մարդ էլ գայ ու անտառում մեն-մենակ բուն դնի։ Գայլ ենք, ինչ է։

Սուրէնը ոչինչ չը պատասխանեց, նա էլ լռեց և սկսեց հացի վրա կարագ ու մեղր քսել։

— Դեռ չե՞ս ձանձրացել այս մենակութիւնից։

— Ո՛չ...

— Այս երկու ամիսը եթէ չը գժվեմ, լաւ է։ Այ տղայ, սա ինչ ամարանոց է, այս ինչ տեղ բերիր ինձ։ Երէկ երեք ժամ թափառեցի փողոցներում և մի սիրուն ռեխ չը տեսայ։ Կարծես ընտրութեամբ են այստեղ կանայք ուղարկում, տաղտկալի տեղ է։ Քանի օր է՝ այստեղ ենք և դեռ ոչ մի ծանօթ աղջիկ, հեռապատկերում էլ ոչ մի գրաւիչ բան չեմ տեսնում։ Բայց ոչ, երէկ տուն գալուց, երեկոյեան, կամրջի վրա երկուսին տեսայ. ոչինչ, երկուսն էլ ոչինչ...

նարկութիւն, որ հետամուտ է բաւարարելու լեհ ժողովրդի ազգային իրաւունքները։ Աստուծոյ ողորմութեամբ յաղթութիւն կտանէ Լեհաստանը եղբայրաբար միացած Ռուսաստանի հետ ընդհանուր թշնամու դէմ կռւի մէջ։ Մեր օգտ. այժմ մենք քաղում ենք այն հաւատի մէջ, թէ բացվելու է եղբայրական ժողովուրդների պայծառ ապագան մեր Միապետի իմքնակալ հովանու ներքոյ։

Վիճաբանութիւններից յետոյ Խորհուրդը ֆոն-Կաուֆմանի առաջարկութեամբ ընդունեց հետևեալ բանաձևը. «Պետական Խորհուրդը, գումարվելով այսօր Նորին Կայսերական Մեծութեան Հրամանով, պատերազմի մի տարուց յետոյ հանգստութեամբ նայում է առ Աստուծոյ Նախախնամութիւնը ուղղած անյողդողդ հաւատով գալիք դէպքերին, վասնզի որքան էլ որ ծանր լինեն վերից առաքած փորձութիւնները Ռուսաստանի համար, որքան էլ խոր լինեն նրան հասցված վէրքերը, նա՝ Ռուսաստանը պատրաստ է կռուելու և պաշտպանելու մայրենի երկրի իրաւունքը և պատիւը մինչև արեան վերջին կաթիլը։ Մեր զաւակների և եղբայրների թափած արիւնը մեզ բոլորիս միացրել է մի նպատակով՝ վանել և ջախջախել թշնամուն, որ պատուաւոր կռիւը դարձրել է գիտական ձևերով գազային մի միջոց բնաջինջ անելու ոչ միայն զինված հակառակորդին, այլ և անպաշտպան ազգաբնակութեան։ Այն անխորտակելի համոզմունքի մէջ, թէ Միապետը միացած է Աստուծոյ և իր ժողովրդի հետ, մեր մայրենի պաշտպանների արիութեան մէջ և կառավարութեան, Պետական Դումայի և Պետական Խորհրդի մշտական համերաշխ աշխատակ- [illegible]

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

Պետրոգրադ, 19 յուլիսի

Ծովային մինիստրի ճառը

[illegible]

ցոյլ տուին մեզ գործողութիւնները նշանաւոր չափով առաջ տանել և թշնամուն ստիպել զգալու մեր փոքրիկ նաւատորմի ույժը։ Այդպէս, մի ամսից քիչ աւելի անց, թշնամու փորձերը, խոշոր ույժերով մտնելու Բալտիկ ծովի արևելեան մասի խորքը, զգալի կորուստներ նատեց, իսկ ամենավերջին ժամանակներս մեր յածանաւային խմբերից մէկը Գոտլանդ կղզուց դէպի հարաւ յաղթութիւն տարաւ թշնամու յածանաւերի վրա և ստիպեց նրանց շտապով թագնվել չէզոք ջրերում և այնտեղ ափ ելնել։ Գերմանական մի քանի զինուորական նաւեր և թշնամու մասնաւոր շոգենաւեր խորտակվեցին Բալտիկ ծովի արևմտեան մասում, որը հանդիսանում է մեր նաւատորմի գործողութեան հետևանք։ Չեմ կարող չաւելացնել դրան, որ մեր սուզուձեայ նաւատորմին միացած անգլիական սուզուձեայ նաւակները էական օգնութիւն տուին Բալտիկ ծովի գործողութիւններին (ծափահարութիւններ. ձայներ՝ «Բրաւօ»)։ Դժբախտաբար նաւատորմի գործունէութիւնը չեղաւ առանց կորուստների, ըստ որում վնասվել են բացառապէս նաւեր, որոնք անում էին ծառայական գործ, որը ամենադաժան պայմաններում կատարվել է անընդհատ, անգամ ձմեռ ժամանակ, սառոյցների մէջ։ Մենք կորցրել ենք յածանաւ, 2 ականակիր և մի քանի օգնական նաւեր, որի ժամանակ կործանվել է յածանաւի ողջ (բեռը), իսկ միւս նաւերի վրա ազատվել է զինուորների մի փոքրիկ մասը։ Չեմ կարող այստեղ չը յիշել ծանր զգալի կորստի մասին, որը կրեց բալտիկեան նաւատորմը յանձին ծովակալ Էսսէնի (ձայներ՝ «Ճիշդ է»)։ Սև-ծովեան նաւա- [illegible]

Այդպիսով ներկայումս նաւատորմը անորգել ստանում է ամեն ինչ։ Ճիշդ այդպէս, դեռ խաղաղ ժամանակ, պատրաստ էին գնդորայքի և փաթեթային միջոցների պաշարներ, որոնք լիակատար հնարաւորութիւն տուին բաւարարելու գործող նաւատորմերի պահանջները։ Զօրահաւաքի օրից բացվեցին ծովակալութեան հիւանդանոցները, նաև կահաւորվեցին նոր լազարէթներ և հիւանդանոց նաւեր։ Նաւատորմի սանիտարական մասը գտնվում է բաւարար դրութեան մէջ (ձայներ՝ «Բրաւօ»)։ Բացի այդ՝ հնարաւոր եղաւ նիւթական միջոցներից մեր զօրքի ցամաքային զօրաճակատին յանձնել մի մաս և Սերբիա ուղարկել էական քանակութեամբ ռազմամթերք (ձայներ՝ «Բրաւօ»)։ Կառուցողական աշխատանքներից մեր զինուորական նաւահանգիստներում և գործարաններում՝ նաւաշինութեան ծրագրով կատարվում և շարունակվում են պատերազմի սկզբից միայն նրանք, որոնց հարկաւորութիւնը անյետաձգելի է մեր նաւատորմի համար և որոնք տեղական հանգամանքներում թոյլատրելի էին պատերազմաժամում, իսկ տեխնիքական միջոցները մեր գործարաններում ուժեղացվեցին հնարաւորութեան սահմաններում ինչպէս նաւատորմի, այնպէս և ընդհանրապէս մեր պետութեան պաշտպանութեան հարկաւորութեան համար։ Ինչպէս ասացի սկզբում, պատերազմը սկսվեց այն ժամանակ, երբ ծովակալութիւնը գտնվում էր նաւաշինութեան ծրագիրը իրագործելու շրջանում։ Գրեթէ մի տարի առաջ մինչև պատերազմը մեր գործարաններից շատերում գործադուլները ետ պահեցին նաւաշինութեան ուղիղ ընթացքը։ Ներկայումս անկասկած է հանդիսանում, որ այդ գործադուլների կազմակերպութիւնը եղել է Գերմանիայից և նպատակ է ունեցել խախտելու աշխատանքների ընթացքը գործարաններում, որոնք պատրաստում էին պաշտպանութեան միջոցներ։ Բանւորների մէջ տիրող հայրենասիրական ոգին վերջ դրեց այդ դժուարութիւններին (ձայներ՝ «Բրաւօ»)։ Մեր գործարանների արտադրութիւնը խիստ բարձրացաւ, և առաջին հերթին կարուկ ջանքեր գործ դրվեցին արագացնելու այն նաւերի կառուցումը, որոնք կարող կը լինէին պատրաստ լինել մինչև պատերազմի գործողութիւնը։ Արհեստաւորները և բանւորները զարմացրել և զարմացնում են իրանց փայլուն աշխատանքով (ձայներ՝ «Բրաւօ»)։ Վերջում Բալտիկեան նաւատորմը անցեալ տարի ուժեղացաւ նոր ռազմանաւերով և գրեղնոսանով, լրացվեց սուզուձեայ նաւակներով։ Սև-ծովեան նաւատորմը ստացաւ, սկսած 1914 թւից, բոլոր ծրագրով նախատեսված, ականանաւերը և գրեթէ բոլոր սուզուձեայ նաւակները։ Պատերազմից առաջ մեր նաւաշինութիւնը որոշ չափով կախված էր արտասահմանից, առանձնապէս Գերմանիայից։ Պատերազմի ընթացքում շատ բան է արվել այդ կախումից ազատվելու։ Հասարակական բոլոր ույժերի օգնութեամբ և եռանդի բարձրացումը, արդիւնաբերութեան հաւաքումը և նրանց լիակատար համակրութիւնը (մեր կարիքներին) վստահութիւն են տալիս այն բանում, որ մեր գործի կազմակերպութիւնը կը պսակվի կատարեալ աջողութեամբ և որ ռուսական արդիւնաբերութիւնը նաւատորմին կը տայ անհրաժեշտ միջոցները՝ պատերազմը յետագայում վարելու համար։

Ես անհրաժեշտ եմ գտնում մատնանշել այստեղ նաև այն էական օգնութեան վրա, որ մատուցեց մեր ծովային ույժերին առևտրական նաւատորմը, որի շոգենաւերը մինիստրութիւնը վերցրեց օժանդակող աշխատանքի համար։ Պատերազմի սկզբից օֆիցերների կազմի պահանջը նաւատորմի մէջ կրկնապատկվեց։ Այդ պահանջին բաւարարութիւն տրվեց պահեստի օֆիցերներին զէնքի կոչելով, ինչպէս և ծովային դպրոցների ընթացաւարտ օֆիցերներին ծառայութեան ընդունելով։ Նաւատորմի բոլոր պաշտօնեաները ինձ հետ միասին հաստատ հաւատում են, Պետական Դումայի պարոնայք անդամներ, որ մեր երկրի բոլոր հասարակական ույժերի աջակցութեամբ կարելի կը լինի գործել յաղթութիւն Կայսրի և Թանգագին հայրենիքի (ծափահարութիւն)։

Նախագահը.—Առաջարկում եմ Պետական Դումային յարգել մեր նաւատորմի հերոս ծովակալ Էսսէնի և կռւում ընկած բոլոր նաւաստիների յիշատակը ոտքի կանգնելով (բոլորը կանգնում են)։

Յետոյ խօսքը տրվում է արտաքին գործերի մինիստրին։ Երբ Սազոնովը ամբիոն է բարձրանում, բոլոր աթոռներից լսվում է երկարատև ծափահարութիւն։

Արտաքին գործերի մինիստրի ճառը

Պետական Դումայի պարոնայք անդամներ. Օրհասական օրվայ տարեդարձին, երբ՝ հակառակ խաղաղութիւնը պահպանելու մեր ջանքերին՝ Գերմանիան պատերազմ յայտարարեց մեզ և վառեց ամբողջ Եւրոպայում և նրա սահմաններից յայնկոյս մինչև օրս իր չափերով չը տեսնված հրդեհ, անհրաժեշտ է յետադարձ հայեացք ձգել և մի տարվայ հաշուեյարդարումը կատարել։ Այդ ժամանակամիջոցում Բարձրագոյն թոյլտուութեամբ ես երրորդ անգամ այսօր դիմում եմ ձեզ այս ամբիոնից։ Իմ նախկին երկու հաղորդագրութիւններից դուք ծանօթ էք այն հանգամանքների հետ, որոնք առաջ բերին ժողովուրդների ներկայ ահեղ ընդհարումը, և գիտէք, որ Ռուսաստանը և նրա դաշնակիցները չեն, որոնց վրա ընկնում է ծանր պատասխանատուութիւնը այն անթիւ աղէտների համար, որոնցով լի է ներկայ պատերազմը, ուստի և ես չեմ վերադառնայ ձեզ յայտնի առարկաներին։ Բոլոր այժմերի ծայրայեղ լարման ներկայ րօպէին, երբ մենք այստեղ հաւաքվել ենք մեր հերոս զօրքերին աջակցելու պարտականութեամբ, աւելի քան երբևիցէ ձեր ժամանակը թանգ է գործի համար, և ես կը բաւականանամ հակիրճ կերպով պարզելով ներկայ քաղաքական դրութիւնը։ Ընդ սմին իմ պարտականութիւնն եմ զգում նախազգուշացնել ձեզ, որ եթէ գուցէ դուք չը գտնէք իմ խօսքերի մէջ լիուլի պատասխան ձեզ յուզող հարցերից մի քանիսի դէմ, ես հաւատացած եմ, որ դուք կը հասկանաք, թէ որ աստիճան դժուար կը լինի ինձ համար շօշափել այսօր այնպիսի խնդիրներ, որոնց վերաբերութեամբ բանակցութիւնները տակաւին աւարտված չեն։

Իմ վերջին զեկուցումից յետոյ միջազգային յարաբերութիւնների շրջանում տեղի ունեցան անհշան փոփոխութիւններ։ Ռուսաստանը առաջվայ նման սերտ կապված է իր քաջարի դաշնակիցների հետ։ Դաշնակիցների համերաշխ ընտանիքի մէջ ներկայումս տեղ գրեց նաև Իտալիան (երկարատև ծափահարութիւն։ Դումայի անդամները կանգնում և ողջունում են իտալական դեսպանին)։ Նրա ժողովուրդն անզուսպ ոգևորութեամբ վաղուց արդէն ձգտում էր ազատել օտարերկրեայ բռնակալ լծից իր հայրենակիցներին։ Տրիէստի և Տրէնտինոյի անունները հանդիսանում էին ռազմի կոչ իտալական ազատագրութեան համար մարտնչողների սերունդների համար։ Սալանդրայի կառավարութիւնը պատերազմի առաջին ամիսների ընթացքում մանրազնին կերպով պատրաստում էր իր հանդէս գալը և, երբ հասաւ ժամանակը, յարվեց Ռուսաստանին, Ֆրանսիային և Անգլիային յանուն իտալական ժողովրդի իղձերի իրականացման։ Ես անկեղծօրէն ուրախ եմ այստեղ ձեզ հետ միասին ողջունելու դաշնակից Իտալիային (ծափահարութիւն)։ Եթէ Իտալիայի օրինակին հետևէին նաև մնացած պետութիւնները, դա, ի հարկէ, կը նպաստէր պատերազմի շուտափոյթ աւարտմանը և արիւնհեղութեան կրճատմանը, և, այդպիսով, կռւող մեծ պետութիւնները կարող կը լինէին վերադառնալ խաղաղ ստեղծագործական աշխատանքի։ Բայց համապատասխան վճիռների համար ժամը դեռ չէ բաց թողնված, և կարելի է յուսալ, որ դրանից կօգտվեն այն չէզոք պետութիւնները, որոնք այլ կերպ չեն կարող իրականացնել իրանց ազգային խնդիրները։

Վերջին ժամանակ շատ խօսվեց այն տրամադրութեան մասին, որ այժմ տիրում է մեր հիւսիսային հարևան Շվէդիայում։ Նրա պետական գործիչների արտասանած խօսքերից տարբեր եզրակացութիւններ արվեցին։ Մեր բարեկամական վերաբերութիւնը դէպի շվէդները և նրանց հետ ամենալաւ կապեր պահպանելու մեր անկեղծ ցանկութիւնը այն աստիճան հանրայայտ են, որ հազիւ թէ հարկ լինի ինձ կրկին երկարօդել այդ (բացագանչութիւններ՝ «Ճիշդ է, ճիշդ է»)։ Մենք ընդ սմին լիովին մեզ հաշիւ ենք տալիս այն անխուսափելի դժուարութիւնների նկատմամբ, որոնք ստեղծվում են շվէդական առևտրի համար երկրի աշխարհագրական դրութեան պատճառով, բայց ես ուրախ եմ ընդգծելու այն պարզաբանութիւնը, որով շվէդական կառավարութիւնը պաշտպանում է իր չէզոքութիւնը, թէև միևնոյն ժամանակ նա հոգս է տանում նաև իր հայրենի շահերի պաշտպանութեան մասին։ Ստօկհօլմում ներկայումս վարվող անգլօ-շվէդական բանակցութիւնները, հիմնւելով զուտ գործնական հողի վրա, երևան հանեցին մի ճշմարտութիւն, որ երկուստեք էլ անկեղծօրէն ցանկանում են բանակցութիւնները պսակել աջողութեամբ։

Գերմանիայի գործադրած դժոխային միջոցները, որ կանգ չէ առնում մեր զօրքերին մասսայաբար թունաւորելու, կանանց և երեխաներին մահացնելու առաջ (ձայներ՝ «Ամօ՜թ»), չէին կարող առաջ չը բերել արդարացի զայրոյթի զգացմունք չէզոք երկրներում։ Այդ առիթով գրգռում նկատվում է Միացեալ Պետութիւններում, որոնց ազգաբնակութիւնը, ներշնչված՝ մարդասիրութեամբ, չէր կարող իր բողոքի ձայնը չը բարձրացնել «Լուզիտանիայի» խորտակման դէպքի հանդէպ, որ այնքան ամերիկեան քաղաքացիների կեանք կլանեց... Արդեօք կը հետևե՞ն գերմանական կառավարութեանը ուղարկված նօտային աւելի վճռական միջոցներ Հիւսիս Ամերիկեան Միացեալ Պետութիւնների կողմից, առ այժմ դժուար է ասել, բայց այժմ իսկ պարզ է, որ ամերիկեան հասարակական կարծիքը զզվված է գերմանացիների գործողութիւններից։

Մեր բոլորիս հիացմունքն է առաջ բերում Գալիպոլի թերակղզում կռւող մեր դաշնակից զօրքերի անօրինակ քաջութիւնը (ձայներ «Բրաւօ», ծափահարութիւն)։ Կրելով խոշոր կորուստներ համարեա անյաղթելի թէ բնական և թէ արհեստական դժուարութիւնների դէմ պայքարելու ժամանակ, մեր քաջարի դաշնակիցները անսպառ եռանդով աստիճանաբար մօտեցնում են մեզ մեր միջև աւելի մօտ ու ուղղակի կապ հաստատելու ցանկալի րօպէին։ Սպառնացող փոթորկի ահից թուրքերը առանձին կատաղութեամբ իրանց վրէժը լուծեցին տակաւին իրանց իշխանութեան տակ գտնվող քրիստոնեայ ժողովուրդներից։ Հայկական կամաւորների խմբերը արիաբար կռւում են մեզ հետ միասին իրանց բռնաւորների դէմ (բացագանչութիւններ. «Բրաւօ՜», ծափահարութիւն)։ Այսպէս, Վանում նրանք դիմացան մօտ մի ամիս թուրքերի գրոհի դէմ, մինչև որ մեր զօրքերը ազատեցին քաղաքը։ Նոյնպէս թուրքերի հալածանքները տեղական յոյն ազգաբնակութեան, կանանց և երեխաների դէմ չեն կարող առաջ չը բերել ցաւակցութիւն ու գրգռում հելլէն ժողովրդի և նրա կառավարութեան մէջ։ Վերջինս այժմ պէտք է լուծէ այն ճակատագրական հարցը, թէ հնարաւո՞ր է արդեօք նրա համար օգնել Փոքր-Ասիայի իր ցեղակիցներին, միանալով ազատութեան ու իրաւունքի համար պատերազմող պետութիւնների հետ։

Ես չեմ կասկածում, որ մնացած երկիրներում էլ, որոնք տակաւին մնում են չէզոք, կառավարութիւնները կը լինեն միաբան իրանց ժողովուրդների հետ, եթէ վճռեն ոտք դնել այն ճանապարհի վրա, որ թելադրում են նրանց կենսական շահերը և նրանց բովանդակ անցեալը։ Ընդ սմին ես պէտք է ընդգծեմ այն ճնշումը, որպիսին Ռումինիան տրված կրում է աւստրօ-ունգար գործակալներից։ Չը նայած նրանց բոլոր ճիգերին, ռումին կառավարութիւնը չէ տարվում պատրանքներով, և մենք շարունակում ենք պահպանել նրա հետ բարեկամական կապ, որ ջանում ենք աւելի ամրապնդել։

Խօսելով դաշնակից Սերբիայի ցոյց տուած արիութեան և Չեռնոգորիայի կատարած գործողութիւնների մասին, մինիստրը դիմում է Պարսկաստանին, ուր գերմանացի գործակալները խռովութիւն են սերմանում, դրամ և ռազմամթերք են բաժանում, աւազակախմբեր են կազմակերպում և այլն։ Դրա դէմ մենք միջոցներ ենք ձեռք առնում։ Դժբաղդաբար, Պարսկաստանում տիրող վէճ ու երկպառակութիւնները, կառավարութեան ու դեմօկրատ շրջանների միջև շարունակվող պայքարը և մի ամբողջ ամիս տևող մինիստրական ճգնաժամը բաւականին դժուարացնում են երկիրը խաղաղցնելը։ Սակայն կայսերական և բրիտանական ներկայացուցիչների համերաշխ գործունէութիւնը Պարսկաստանում մեզ հիմք է տալիս յուսալու, որ մեր թշնամիների մտադրութիւնները աջողութեամբ չեն պըսակվի և որ հանգստութիւնը այդ երկրում կը վերականգնվի։ Ընդ սմին ես պէտք է աւելացնեմ, որ եթէ մեր ջանքերը ապարդիւն երևան և եթէ ներկայումս գործադրվող միջոցները ցանկալի խաղաղութիւնը չը մտցնեն, այն դէպքում մենք հաւանօրէն հարկադրված կը լինենք դիմել այլ՝ աւելի վճռական ազդեցութեան (ծափահարութիւն)։

Ապա մինիստրը խօսում է Ռուսաստանի ու Եապոնիայի և Ռուսաստանի ու Չինաստանի միջև տիրող յարաբերութիւնների մասին, որոնք բարեկամական են, և յայտնում է, որ մայիսի 21-ի Կիախտում ռուս, չին և մօնղոլ լիազօրները համաձայնութիւն ստորագրեցին Արտաքին Մօնղոլիայի վերաբերութեամբ։ Այդ համաձայնութեան ուժով Արտաքին Մօնղոլիան ճանաչվում է ներքին ինքնուրոյն տէրութիւն, իբրև վասալ Չինաստանի։ Միայն քաղաքական յարաբերութիւնների հարցում Արտաքին Մօնղոլիայի անկախութիւնը սահմանափակվում է ձայնի իրաւունքով, որպիսին այդ շրջանում կունենան Ռուսաստանը և Չինաստանը։

Պարոններ, կառավարութիւնը հասարակական կարծիքի հետ միաբան՝ մտքով անգամ չէ տեղ կացնում հաշտութիւն կապել մինչև թշնամու վերջնական պարտութիւնը (ընդհանուր ծափահարութիւն և ձայներ՝ «Բրաւօ՜»)։ Մեր հաւատարիմ դաշնակիցները ոգևորված են այդ տեսակէտից նոյն անյողդողդ վճռականութեամբ (ծափահարութիւն)։ Վերջապէս, կան պահանջներ, որոնք կախված չեն մեր կամքից և ստեղծվում են տարերային կերպով դէպքերի պատմական ընթացքի ազդեցութեան տակ։ Մենք չենք կարող հաշւի չառնել նրանց։ Մի տարի առաջ մեր վզին փաթաթած պատերազմը հրամայողաբար առաջ է մղել այնպիսի խնդիրներ, որոնք դեռ 1914 թ. յուլիսին սոսկ հեռաւոր երազանքներ էին։ Այդ խնդիրները այժմ մեզանից պահանջում են մեր բոլոր ույժերի սերտ լարումն, որովհետև մենք պարտաւոր ենք Ռուսաստանի առաջ իրականացնել նրանց։ Մենք իրաւունք չունենք հրաժարվել նրանցից։ Այդ պատճառով, ինչպիսի էլ որ լինեն ժամանակաւոր մեր փորձութիւնները, մենք պէտք է մնանք տոկուն մինչև յաղթական վախճանը։ Դրա համար հաստատ հաւատ ունենանք մեր արդար գործի վերջնական յաղթանակին (երկարատև ծափահարութիւն)։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Կայծակից հրդեհ

Գորիս, 14 յուլիսի

Երէկ, գիշերվայ ժամը 1-ին սկսեց որոտալ և կայծակահարել երկինքն անընդհատ։ Այնպիսի ուժգնութեամբ որոտ և կայծակ տեղի ունեցաւ, որ ամբողջ քաղաքը սարսափահար՝ քնած տեղից ոտքի ելաւ։ Մի

[illegible]

շարք ուշադրութեան դէպքեր տեղի ունեցան:

Կայծակի հարուածից Գորիս քաղաքացի Բաբա Մարտեանցի տան կից գտնուած խոտի դէզը այրվեց, և ապա կրակը անցաւ տանը: Վառվեց տան ամբողջ տանիքը, բալկոնի վերևի մասերը և բուխարին չոր փայտ: Օգնութեան հասնողները հազիւ կարողացան ազատել տնային կահ-կարասին, այն էլ կէս փչացած դրութեամբ, որովհետև դուրս շպրտած իրերը դրսում ցեխի և անձրևի տակ աւելի ևս փչանում էին և ոտնատակ լինում: Տեղումս ապրող զինուորները մեծ օգնութիւն հասցրին թէ հրդեհը հանգցնելու և թէ իրերը ազատելու գործում: Վնասը հասնում է 4—5 հազար րուբլու: Մարտեանը ալիւրավաճառ ու համեստ աղքատ մարդ է:

Ի նկատի առնելով տեղի ունեցող նման և այլ պատճառներով դժբաղդ դէպքերը, շատ լաւ կը լինէր, եթէ քաղաքը ձեռք բերէր գոնէ փոքր տեսակի ջրհոսող մեքենաներ, նման դէպքերում հրդեհ հանգցնելու համար: Ս.-եան

—

Պրօֆ. Աղաջանեանի դասախօսութիւնը

Պեատիգորսկ, 15 յուլիսի

Տեղական Բալնէօլոգիական Ընկ. դահլիճում յուլիսի 8-ին պրոֆ. Կ. Աղաջանեանը կարդաց մի գիտական դասախօսութիւն «Къ ученію о паталогіи рѣчи въ связи съ нѣкоторыми наблюденіями надъ лицами пострадавшими на войнѣ» թեմայով: Դասախօսութիւնը գրաւել էր թէ պրոֆեսորների, բժիշկների և թէ կողմնակի մարդկանց բազմութիւն:

Յարգելի պրոֆեսորը լաւ տիրապետելով ռուսաց լեզուին խօսում էր ան[illegible], սահուն և նկարագրելով տալիս էր այն պատկերները, որոնց ինքը անձամբ ականատես է եղել աշխատելով Կարմիր Խաչի կողմից որպէս կոնսուլտանտ կովկասեան ռազմաբեմում և նաև ուսումնասիրած լինելով իր մասնաւոր հիւանդներից:

Այդ հետաքրքրական դասախօսութիւնը այնքան տպաւորիչ էր, որ պրոֆէսոր Ռազումովսկին վեր կենալով յայտնեց իր խորին շնորհակալութիւնը երիտասարդ պրոֆէսորին, որը ոչ մի ջանք չէ խնայել ծառայելու հայրենիքին այնպիսի մի մոմենտին, ինչպիսին է ներկայ տագնապալից րոպէն և երբ Գերմանիայում տեղի է ունենում մեծաքանակ բժիշկների նիստ (յիշեցնելով մօտիկ ժամանակներում Բրիւսէլի ժողովը, ուր մասնակցեցին 1200 հոգի), ուր բժիշկները մտածում են միջոցներ ապագայ պէսպէս հիւանդութեանց առաջն առնելու համար, այդ նոյն ժամանակներում ետ չեն մնացել և մերոնք, ինչպէս վերաբոյժ պրոֆ. Բոգորոզան (Վարշավա), պրոֆ. Պետրովը (Պետրոգրադ) և պրոֆ. Աղաջանեանը կովկասեան ֆրոնտի վրա, որոնց աշխատանքը մեզ համար թանգարժէք է և մեր մասնագիտութեան համար նորութիւն, և ապա ցաւակցութիւն յայտնեց, որ ներկայ ժողովին ներկայ չէ գտնվում Կարմիր Խաչի ընկերութեան ներկայացուցիչը, որին իր ժամանակին ուղարկված է եղել հրաւիրատոմս: Ընկերութեան նախագահ բժ. Բժակոնսկի ընկերութեան անդամների և դասախօսութեան լսող կողմնակի մարդկանց կողմից յայտնեց խորին շնորհակալութիւն, մաղթելով այժմ ու եռանդով գործելու ապագայում և՝ բարձր պահելով ռուս պրոֆեսորների անունը գիտական աշխարհում: Ապա ծափերի տարափների տակ դուրս բերին դասախօս պրոֆեսորին:

Տեղումս նախաձեռնութեամբ Պ. Գ. Սուքիասեանի կազմվում է մի յատուկ բիւրօ, որի նպատակն է մօտ օրերս կազմակերպել մի երեկոյթ յօգուտ հայ կամաւորների ու գաղթականների և որի համար առանձին հրաւիրատոմսերով հրաւէր են կարդում ձեռնհաս անձնաւորութիւններին մասնակից լինելու: Ս. Գրիգորեան

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

—

Գանձակ, 12 յուլիսի

Հանգուցեալ բարերար Սողոմոն Առաքելեանի կտակը ի կատար ածելու մասին, ինչպէս առաջ անցեալ անգամ, շատ անախորժութիւններ են ծագել կտակակատարների ու ս. Ցովհաննէս եկեղեցու հոգաբարձուների միջև և գործեր են սկսվել դատարաններում: Ահա այդ գործերից մի բնորոշը: Կտակակատարները դիմում են Գանձակի հաշտարար դատարանին՝ ս. Ցովհաննէս [illegible]-ից պահանջելով 265 ր. պարտքը մի մուրհակով (Ս. Առաքելեանի թողած կայքերից): Հաշտարար դատարանը քննելով այս գործը՝ անցեալ տարվայ դեկտ. 2-ին մերժում է կտակակատարների պահանջը, գտնելով որ նրանք իրաւունք չունեն հանգուցեալի թողած կայքերի վրա կարգադրութիւն անելու: Գործը կտակակատարները տանում են Գանձակի Նահանգական դատարանը, որը և ամսիս 7-ին բեկանեց հաշտարար դատաւորի վճիռը և որոշեց յիշեալ պարտքը պահանջել յօգուտ հանգուցեալի կայքերի՝ յանձին կտակակատարների:

Այս էլ մի փաստ կտակակատարների օգտին: Ցովս. Խօջայեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Երէկ, Մայր Թագուհի Մարիա Ֆէօդորովնայի անուանակոչութեան օրը, զինուորական տաճարում կայացաւ գոհաբանական մաղթանք, որին ներկայ էին նահանգապետը, զինուորական շտաբի պետը, գեներալները, ոստիկանապետը, քաղ. վարչութեան անդամներ, իրաւաստներ և հասարակական ու կառավարական շատ հաստատութիւնների ներկայացուցիչներ:

◆ «Մշակի» խմբագիր-հրատարակիչ Հ. Առաքելեան ամսիս 22-ին վերադարձաւ Թիֆլիս դէպի Մանազկերտ կատարած իր ճանապարհորդութիւնից և ստանձնեց իր պաշտօնը: Մեր խմբագրի ստացած տպաւորութիւնը իր ճանապարհորդութիւնից ստուեր վշտալի է Թուրքաց Հայաստանի և ապագայ վիճակի մասին: Այդ տպաւորութիւնները շուտով կը տպվեն «Մշակի» մէջ:

◆ Առաջնորդարանում յուլիսի 20-ին կայացաւ Հայկ. Կենտրոն. Կոմիտէի նիստը, ուր ի նկատի ունենալով Վ.-ի և Մ.-ի շրջաններից մեծ քանակութեամբ գաղթականների գալը, կարծիքներ յայտնըվեցին դրանց բոլորին զետեղել Կովկասի մի որեւէ վայրում, որի համար միջնորդութիւն յարուցել կառավարութեան առաջ, խնդրելով նրա աջակցութիւնը: Որոշվեց եկող գաղթականներին առաջին օգնութիւնը հասցնելու համար ուղարկել երեք վագոն ալիւր Էջմիածնի կայարանը: Խորէն եպիսկոպոսի տրամադրութեան տակ են տրվում Կոմիտէի բժշկական խմբերը՝ գործելու այն վայրերում, ուր սրբազանը կարևոր կը համարի:

◆ Երէկ Հիւսիսային Կովկաս փոխադրըվեց վիրաւորների և հիւանդների մի մեծ խումբ:

◆ Նահանգապետը, ի նկատի ունենալով որ մի քանի գինետների և պահեստների գինու վաճառք թոյլատրելու օրից փողոցներում աւելացել է արբած մարդկանց թիւը, աւելացել են ոճրագործութիւնները, վերսկսվել սպանութիւնները և, մեծ մասամբ, վիրաւորումներ, այդ պատճառով նա միջնորդել է փոխարքայի առաջ, որ արգելվի Թիֆլիսում գինու վաճառքը բոլոր առևտրական պահեստներում ու հիմնարկութիւններում, բացի այն տեղերից, ուր 1914 թ. օգոստոսի 21-ի պարտադիր որոշումով թոյլատրված է: Գինի կարելի է բաց թողնել դեղատներին, հիւանդանոցներին՝ բուժական նպատակով. իսկ այդ բաց թողնումը պէտք է կատարվի ոստիկանութեան առանձին գրաւոր թոյլտուութեամբ (ոստիկանապետի կամ թաղական պրիստաւի կողմից): Այդ թոյլտուութեան մէջ պէտք է յիշվի գինի ցանկացող անձնաւորութեան անունը, գնելիք գինու չափը և, բացի այդ, նա գինին պէտք է ստանայ ոստիկանական պաշտօնեայի ներկայութեամբ:

◆ Կովկասի Կայսերական Բժշկական Ընկ. անդամները, թւով 15 բժիշկ, դիմել են Ընկ. խորհրդին մի յայտարարութեամբ, ուրով խնդրում են միջնորդութիւն յարուցել, որ ամենուրեք և անարգել կերպով վաճառվի գինի և կօնեակ ի նկատի ունենալով խոլերայի երևան գալը:

◆ Առաջիկայ օգոստոսի 7-ին զինուորակոչական վիճակահանութեան կանչվող 1896 թ. ծնված երիտասարդների կողմից զինուորական վարչութիւնը ստանում է բազմաթիւ խնդիրներ միջնակարգ դպրոցներում սովորող աշակերտներից իրանց ժամանակամիջոց տալու ուսումը աւարտելու: Ոստիկանապետի դիւանատունը արդէն ձեռնարկել է զինուորակոչական ցուցակների կազմման:

◆ Նաւթի պահեստատէրերը վերջին ժամանակներս ինքնակամ կերպով բարձրացրել են նաւթի գինը, որի պատճառով էլ շրջիկ նաւթավաճառները իրանց հերթին ½ կոպէկով աւելացրել են փութին:

◆ Յուլիսի 21-ին Թիֆլիսում ստացվեց 13 վագոն ալիւր և մի վագոն շաքար: Բացի այդ սկսվեց ստացվել քաղաքի ալիւրը, որ պատուիրված է Նեպլօբինայա կայարանում Կաշչենկոյի ֆիրմային: Այս ֆիրմայից քաղաքը գնել է 240 վագոն ալիւր:

Վրիպակ.—«Մշակի» № 154-ում լոյս տեսած «Փախստականներին օգնող Բաղւի միջազգ. կոմիտէն» խորագիրը կրող յօդուածում մի քանի սխալներ են սպրդել, որոնց ուղղումն անհրաժեշտ է: Յօդուածի չորրորդ պարբերութեան մէջ ասված է, թէ կոմիտէն Ալէքսանդրօպոլի և Արդահանի շրջաններին է ուղարկել 500 ր. մինչդ. այդ թիւը սխալ է. պէտք լինի՝ 5000 ր.: Ապա յօդուածի երրորդ պարբերութեան մէջ, ուր խօսվում է կոմիտէի՝ Թուրք արկածեալների նկատմամբ ցոյց տուած գթութեան վերաբերմունքի մասին, ասված է. «Հարկաւ այս հանգամանքը արձանագրում ենք խորին սրտնեղութեամբ». վերջին բառը պէտք լինէր՝ գոհունակութեամբ:

—

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

◆ Բոլշևիկին թոյլատրված է վերադառնալ Ռուսաստան, ամենուրեք, բացի մայրաքաղաքներից, բնակվելու իրաւունքով: Սվինխուվուդին թոյլատրված է վերադառնալ Ֆինլանդիա:

◆ Կադէտները Դումային ներկայացրին օրինագիծ զօրքի պէտոյքները հոգացող գլխաւոր վարչութիւն հաստատելու մասին: Այդ վարչութեան գլուխը լինելու է առանձին անձն, որ համարվելու է մինիստրների խորհրդի անդամ և ունենալու է Կայսրին զեկուցանելու իրաւունք: Վարչութեան մէջ մտնելու են ներկայացուցիչներ զեմստվային և քաղաքային միութիւնների կողմից, բարձր տեխնիքական կրթական հաստատութիւնների և զինուորա-արդիւնաբերական կոմիտէի կողմից և բանւորական հիւանդանոցային կասսաների պատգամաւորներ: Գլխաւոր լիազօր անձը համարվելու է նաև Պետական Դումայի և Խորհրդի անդամ:

◆ «Р. У.»-ն յայտնում է, որ շատ պատգամաւորներ Ա. Գուչկովին են համարում յարմար թեկնածու զօրքի պէտոյքները հոգացող վարչութեան գլխաւոր լիազօրի պաշտօնի համար:

◆ «Р. В.»-ն առաջնորդող յօդուածում գրում է. «Պետական Դումայում եղած քննադատութիւնը կրում էր ոչ միայն բացասական, այլ ստեղծագործական բնոյթ: Իբրև տարբերութիւն՝ պատգամաւորներից կառավարութեան ներկայացուցիչները ձեռնպահ մնացին ծրագրային յայտարարութիւններից: Ճիշդ է, Գորէմըկինի ճառի մէջ մենք գտնում ենք երկու չափազանց կարևոր յայտարարութիւն՝ Լեհաստանի աւտոնոմիայի մասին և բոլոր հաւատարիմ քաղաքացիներին բարեացակամ վերաբերմունք ցոյց տալու մասին, անկախ նրանց ազգութիւնից և դաւանութիւնից, սակայն հասարակութեանը յուզող այն սկզբունքային հարցը, որ վերաբերում է վերակազմված կաբինէտի ներքին քաղաքականութեանը և կառավարական սիստեմի սպասվող փոփոխութեանը, չը շօշափվեց մինիստրների ճառերի մէջ: Այդ հարցը պէտք է լուծվի ոչ միայն խօսքերով, այլ և գործերով: Այն գործողութիւնները, որոնք կապված չեն թողնում ապագայ ծրագրի մէջ, պէտք է գործադրվեն անյապաղ: Պատմութիւնը հրամայողաբար պահանջում է ոտք դնել երկրի ձայնի թելադրած ճանապարհի վրա»:

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

◆ Առաջիկայ սեպտեմբերի 1-ից՝ Վրաց մէջ Գրագ. Տարած. Ընկ. վարչութիւնը Ընկ. դպրոցներում, համաձայն 1914 թ. յուլ. մէկի օրէնքի, բոլոր առարկաները ևս որոշել է աւանդել վրաց լեզուով:

◆ Միօրեայ լրագիրը, որ այս ամսին պէտք է հրատարակվի և վաճառվի աշխարհացիների օգտին, ըստ երևոյթին մեծ աջողութիւն է ունենալու: Առ այժմ պատուէրով պահանջված է տպագրել 16 հազար օրինակ:

◆ Սղնախի գաւառի Մելաանի գիւղում աւազակների և պահապանների միջև տեղի ունեցած հրացանաձգութեան ժամանակ սպանվել է «Խօխորի» մականունով աւազակը և վիրաւորվել են երկու ուրիշ աւազակներ ևս:

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Печатать дозволено военной цензурой.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Թիֆլիսի ժամերով)

—

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է՝

№ 3	դէպի Բաթում	1 ժ. 45 ր. ցերեկ.
№ 4	» Բագու	7 ժ. 3 ր. երեկ.
№ 6	(արագ) »	12 ժ. 8 ր. ցերեկ.
№ 9	» Բաթում	8 ժ. 53 ր. երեկ.
	» Ջուլֆա	8 ժ. 5 ր. երեկ.
	» Բորժոմ	3 ժ. 20 ր. ցերեկ.

ԺԱՄԱՆՈՒՄ Է ԹԻՖԼԻՍ՝

№ 3	Բագուից —	12 ժ. 54 ր. ցերեկ.
№ 4	Բաթումից —	5 ժ. 55 ր. երեկ.
№ 5	Բագուից (արագ)	7 ժ. 41 ր. երեկ.
№ 10	Բաթումից —	9 ժ. 51 ր. առաւ.
	Ջուլֆայից —	8 ժ. 11 ր. առաւ.
	Բորժոմից —	7 ժ. 25 ր. առաւ.

174. 0—35

ПРИ ГОНОРРЕѢ
въ острой и хронической формѣ, а также ея послѣдствіяхъ съ громаднымъ успѣхомъ примѣняется испытанный въ теченіе долгихъ лѣтъ препаратъ
„АРМАТИНЪ“ А. Я. АКУЛІАНЦА
для внутренняго употребленія. „Арматинъ“ совершенно безвредень для организма и одинаково успѣшно примѣнимъ къ мужчинамъ и женщинамъ. При употребленіи „Арматина“ не требуется никакихъ спринцеваній, промываній, прижиганій, бужированій и т. п.
ПРЕДОСТЕРЕЖЕНІЕ. „Арматинъ“ А. Я. Акуліанца вызвалъ на рынкѣ разнаго рода грубыхъ и вредныхъ для организма поддѣлокъ, а потому просятъ г.г. покупателей быть особенно осторожными при покупкѣ и требовать „Арматинъ“ только А. Я. Акуліанца съ этикетомъ бѣлая ромашка. Цѣна 1 кор. 1 р. 75 к. Продажа въ аптекахъ по рец. вр. Аптекамъ, аптек. складамъ, лечебницамъ и пр. лечебн. учрежд.—скидка на главн. складѣ А. Я. АКУЛІАНЦА. Москва, Уланскій п. 21.
(Կ. Կ.)

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բժշկ. Բ. Նազարեանի
Հիմնված 1880 թ.
(Գոլովին, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.
ԱՌԱՒՕՏԵԱՆԵՐԸ
Բ. Ս. ՆԱԶԱՐԵԱՆ—11—12 ժ. վերարուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն:
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—9½—3 ժ. ներքին, ջղային երեխայոց հիւանդութ. և [illegible]:
Մ. Մ. ԲԵՆԻՍԱՄՕՎԻՉ—11—12 ժ. ականջի, կոկորդի քթի հիւանդութ.:
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. երիկամ. հիւանդ. և [illegible] երեխայոց ներքին և հիւ. և [illegible]:
ԴԻՆ-Ա. ՖԻՇԿ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.:
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Մ. Մ. ԲԵՆԻՍԱՄՕՎԻՉ—6—7 ժ.
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նազարեան

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԷՈԴՈՍԻԱՅԻ հայոց եկեղ.-ծխ. միդասեան երկսեռ դպրոցի համար հարկաւոր է ճեմարանաւարտ կամ ներսիսեանաւարտ
ՄԻ ՓՈՐՁՎԱԾ
ՈՒՍՈՒՑԻՉ
շաբաթական 22 դասով. աւանդելու է հայոց լեզու և առարկաներ: Ռոճիկ տարեկան վեցհարիւր րուբլի (600 ր.):
Առանձին առաւելութիւն է տրվում նրանց, որոնք տիրապետում են եկեղ. երաժշտական երգեցողութեան, որի համար տրվում է առանձին 120 ր.:
Ցանկացողները թող օր առաջ դիմեն դպրոցի հոգաբարձութեան ուղարկելով իրանց կրթական ցենզը, բարեվարքութեան վկայական և ցուցակ ծառայութեան:
Θеодосія (Таврическ. губ.) Попечительству Θеодос. армяно-григор. церковно.-прих. училища. 482. 3—2

Լաբինսկայայի հայ գաղութի ծխ. դպրոցի համար հարկաւոր է մի հմուտ հայ
ՈՒՍՈՒՑԻՉ
հայերէն և ռուսերէն առարկաների համար: Ռոճիկ տարեկան 600 րուբլի, բնակարան, վառելիք, ջուր, լոյս և ծառայ: Ցանկացողները պէտք է դիմեն Հոգաբարձութեան— Лабинская (Куб. обл.) Попечительству Арман. церк.-прих. школъ. 483. 3—2

Ծախվում են
1) «ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԳԱՂՏՆԻ ՑԱՒԵՐԻ ԲԺՇԿԱՐԱՆ» նկարներով, բազմաթիւ խորհուրդներով և [illegible]: Անհրաժեշտ գիրք և պարզ ու հասկանալի գրված ամեն մի չափահասի համար. բազմաթիւ նախազգուշութեան կանոններ տրիպէրով և այլ ցաւերով չը վարակվելու համար: Գրքի մէջ կայ նաև սուր և խրոնիկական տրիպէրի և բժշկութեան մասին, [illegible]: Գինը 50 կոպ.:
2) «ՓՈՐՁԱՌՈՒՆԵՐԻ ԱՌՋԵՒՈՒ ԲԺՇԿԱՐԱՆ», ամեն տեսակ պատահական փորձանքներ, հիւանդութիւններ, թունաւորութիւններ և նրանց շուտափոյթ օգնելը: Բազմաթիւ տնային դեղեր և խորհուրդներ: Շատ պարզ ու հասկանալի լեզուով: Ամեն մարդու անհրաժեշտ գիրք գրպանի համար, և ամեն մարդ կարող է մեծ օգնութիւն հասցնել թէ իրան և թէ ուրիշներին: Գինը 30 կոպ.:
3) «ԾԻԾԱՂԻ ՏԿԱՐԸ» ամենալաւ և ծիծաղաշարժ անեկդօտների ու սրախօսութիւնների ժողովածու: Ծիծաղաշարժ [illegible] պատկերը գրքի երեսին: Գինը 20 կ.:
Այս երեք գիրքը միասին պահանջողներին
ՁՐԻ ՈՒՂԱՐԿՈՒՄ ԵՄ ԻԲՐ ՆՈՒԷՐ
երկու հետևեալ գրքերը. 1) «Կնիկարմատի շալվարը» ծիծաղաշարժ վօդևիլ չափահասների համար (գինն է 20 կ.), 2) «Րաֆֆի» պատկերով (գ. 10 կ.):
Գրքերի գինը և ճանապարհի ծախս 20 կոպ. առաջուց ուղարկել անպայման պէչէդօդով: (Մարկաներ չը դնել նամակներում, հակառակ դէպքում պատասխանատու չեմ ոչ մի կերպ): Հասցէս՝ Тифлисъ. Семеновская ул. № 9. Медицинскому фельдшеру А. Г. Есаянцу.
(Ն.Կ.) 311. 100—22

Առեւտրի եւ Արդիւնաբեր. [illegible]
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ
ԿՈՒՐՍԵՐ
Տ. Մ. ՓԻԼՕՑԵԱՆԻ
ԵՐԿՍԵՌ ԱՆՁԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
(Թիֆլիս, Միխայլովսկի պր., № 24, տէլ. № 9—76.)
Խնդիրների ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից: Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից: Ծրագիրներն ու կանոնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար՝ կուրսերի դիւանատնից:
(Կ. Ե. Հ.) 480. 0—3

ՏԵԽՆԻՔԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
ԻՆԺԵՆԵՐ
Տ. Ա. ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻ
Բագու, Կրասնովոդսկայա փ. տ. Ասլան-Ռզբաշեանցի: Հեռախօս № № 23-49, 23-50
Առաջարկում է ամբողջ Կովկասի և Պարսկաստանի համար իսկապէս ԴԻԶԵԼ շարժիչներ (մօտօրներ) յայտնի ԿՕԼՕՄԵՆՍԿԻ ընկ. մեքենայագործարանից:
Հօրիզօնական անգլիական շարժիչներ, (մօտօրներ) «ԿՐՕՍԼԷՑ» ընկերութեան մեքենայագործարանից «Դիւրացրած Դիզել» սիստեմի, որ գործ է ածվում նաւթի բոլոր տեսակներով. նաւթի ծախսն է մի ժամում ամեն մի ույժին ½ փութ կամ 200 գրամմ:
Գազային շարժիչներ, որոնք բանում են թէ բնական և թէ գեներատորային գազով:
Ջրհան և ջրմուղ մեքենաներ (նասօսներ):
Ջրի շարժիչներ (տուրբինաներ):
Սառոյց պատրաստող մեքենաներ «Ֆէնիքս» ընկ. գործարանից:
Ամեն տեսակ էլեքտրական մեքենաներ և պիտոյքներ յայտնի «Դինամօ» ընկ. գործարանից:
Երկրագործական մեքենաներ՝ լոկոմոբիլներ, ցորեն մաքրող մեքենաներ, տրակտորներ և այլն՝ յայտնի ամենայն ամերիկական «ԿԷՅՍ» (Case) ընկեր. գործարանից:
Մեծ ճանապարհի վրա աշխատելու համար ԱՒՏՕՄՕԲԻԼՆԵՐ նոյն ամերիկական «ԿԷՅՍ» (Case) ընկերութեան գործարանից:
Վերոյիշեալ տեխնիքական գրասենեակը իր վրա է վերցնում զանազան գործարաններ սարքել և գործի գցել իր միջոցներով՝ ինժեներներով և վարպետներով:
Դիմել՝ Баку. Техническая Контора Т. А. БУДАГЯНЦЪ.
Արտասահմանից՝ Bacou (Russie) Bureau Technique T. A. Boudaguian, Ingénieur
(Հ.Կ.) 551. 150—116